

Universitat de Barcelona
Facultat de Filologia
Departament de Filologia Catalana

**EL LÈXIC TORTOSÍ:
HISTÒRIA I PRESENT**

Volum I

Tesi de doctorat presentada per
M.Àngels MASSIP i BONET
i dirigida pel Dr. Joan VENY i CLAR

Setembre de 1991

CAPÍTOL 8.

ACTITUDS INTERDIALECTALS ENTRE TORTOSINS I BARCELONINS

Actituds

La llengua ens serveix per estructurar les nostres relacions amb el món exterior i amb nosaltres mateixos i com a conseqüència d'això també simbolitza per a cadascú certs valors; en tenim certes idees i nocions i ens hi relacionem no sols de manera "instrumental" sinó també de manera cognitiva i afectiva, i fins i tot ideològica. Són aspectes, doncs, que participen en el comportament lingüístic i són objecte de la sociolingüística. (Bierbach(1988:155, de qui resumeixo aquesta introducció teòrica)

El concepte d'actitud en sociolingüística té dos vessants: la disposició mental d'un subjecte envers un objecte i també, i això encara té més transcendència per a la teoria sociolingüística, la conducta que en resulta.

Sovint ens trobem en el conflicte que hi ha una certa incongruència entre l'actitud i la conducta; així, doncs, un tortosí que té l'actitud oberta que hem vist, a l'hora de la conducta, probablement amb l'expectativa de millorar la impressió que fa a l'oient, o d'entrar més fàcilment en un àmbit laboral, etc., canvia de dialecte quan surt de la seva regió de naixença. (veg. Giles(1987) **Attituds**).

Les dues escoles teòriques que estudien les actituds (mentalista i behaviorista (Agheysi i Fishman (1970) es distingeixen poc en la pràctica de la recerca: el que descriuen i intenten mesurar sempre són respostes verbals a estímuls estandarditzats més o menys experimentals (**Matched Guise o Diferencial Semàntic**) amb la diferència potser que els mentalistes donen més importància als judicis i a les opinions recollides amb qüestionaris o entrevistes.

És important tenir en compte que les actituds són adquirides a través de la socialització, és a dir, són apreses. Això implica qüestions i direccions de recerca, com, per exemple, les causes i els orígens de les actituds, de quina manera es formen i es difonen en un context social determinat, com es relacionen amb experiències pròpies i/o amb "tradicions" (i aquí hem d'incloure els aspectes històrics, culturals etc.) i ideologies dels grups socials "de referència", etc. (veg.8.4)

Hi ha altres aspectes interessants que poden ésser objecte d'anàlisi: la percepció i avaluació de la llengua o de les maneres de parlar dels altres, de varietats lingüístiques jutjades com a "representació" de grups socials o ètnics diferenciats; la formació de prejudicis sociolingüístics i estereotips. Aquests els pren en compte una altra aproximació teòrica, que tracta d'especificar més l'objecte al qual les actituds es refereixen: Kolden (1981).

Kolden postula que les actituds es refereixen sempre a objectes **socials** i proposa de distingir entre:

- Les llengües vistes globalment, a les quals s'atribueixen qualitats característiques distintives.
- L'ús de varietats/llengües en contacte, en situacions determinades i per persones determinades.
- Grups ètnic o socials, definits, entre altres aspectes, per la seva varietat lingüística o

llengua.

Aquests tres aspectes poden arribar a barrejar-se (per ex. un judici enunciat sobre una llengua pot expressar -o amagar- un (pre)judici sobre el grup ètnic que la parla). Per això Kolde distingeix entre les diverses formes d'**expressió/manifestació** de l'actitud en el pla:

- a) del **comportament** (per. ex. reaccions verbals o "pràctiques" a un accent estranger)
- b) de les **opinions verbalitzades** (preferències, judicis, creences..)
- c) dels **estereotips o clixés col·lectius**, molt difosos en una comunitat, i que no sols expressen sinó que també fomenten prejudicis contra grups (ètnic, socials). Les actituds funcionen, doncs, tant a nivell **productiu** (orientant el comportament propi) com a nivell **receptiu** (percepció/valoració del comportament dels altres).

En aquest apartat parlem només de les opinions verbalitzades envers el dialecte barceloní i també, encara que basant-nos només en el nostre coneixement del dialecte, fem referència a l'aspecte d'estereotips i al funcionament productiu i receptiu de les actituds. (veg. 8.4)

8.1 Enquesta

El mètode per detectar les actituds latents (**matched guise technique**) apunta bàsicament al component afectiu (valors i emocions -inconscients-) i tampoc no s'aplica a detectar la conducta en una situació concreta, tot i que pot ajudar a entreveure-la.

De tota manera, si volguéssim estudiar el raonament conscient sobre el comportament, no és tan clar que el raonament **conscient**, extret per mitjà d'un qüestionari o d'una entrevista, a base de situacions al capdavant hipotètiques, proposades per l'investigador, reproduís amb fidelitat els criteris d'actuació reals i veritables.

L'anàlisi que segueix es basa primordialment en judicis i opinions dels parlants recollides a través d'una enquesta i no tant en les actituds actives (encara que també hi fem referència). Tampoc no apliquem la **matched guise technique**, però sí que podem comparar els nostres resultats amb els resultats d'un treball de curs (facilitat pel professor E.Boix : Estela/Chavarria (1989-90) "Les actituds interdialectals entre els parlants de la Ribera d'Ebre i el Baix Ebre"), on s'aplicava aquesta tècnica a l'espai dialectal que ens ocupa.

L'anàlisi componencial que fa Lambert (1967:159) de les actituds, ens serveix, pensem, també com a esquema de possibilitats d'estudi de a) les actituds conscients i dels coneixements objectius d'una llengua o varietat, b) actituds afectives -conscients o inconscients-, c) actuació real, -que evidentment també revela actituds-.

Aquest treball només té en compte els aspectes primer i segon de l'estudi d'actituds. Del tercer aspecte en parlarem molt breument.

8.2 Metodologia

Marc sociològic (veg. 5.1)

El qüestionari

Sovint inclou preguntes **obertes** que teòricament estimulen els enquestats a expressar les seves opinions, sense dirigir-los en un sentit determinat. Ara bé, no hem d'oblidar que només la denominació de la/les varietat/s lingüística/ques, ja pot implicar una "direcció" determinada i expressar una actitud.

Aquest tipus de pregunta és la que nosaltres hem introduït en el qüestionari.

Quant a les formes obertes, Agheyisi /Fishman (1970) hi veuen l'avantatge que es poden revelar actituds no esperades o no previstes per l'investigador; els inconvenients rauen en la forma escrita del qüestionari -és molt laboriós per als enquestats de formular per escrit allò que potser detallarien més a nivell oral- a més del problema de "comparabilitat de respostes". Per això les enquestes "large-scale" fan servir preferentment el qüestionari tancat i sol·liciten respostes tipus **sí o no** o proposen alternatives de respostes **scaled**, entre les quals l'enquestat ha de seleccionar.

Per investigar les actituds interdialectals s'han servit d'una combinació d'aquesta tècnica amb una altra, a mig camí entre el test i el qüestionari: el "diferencial semàntic". Una variant del test provoca primer els adjectius espontanis, emprats en la comunitat com a qualificatiu de les llengües i després els inclou en el "diferencial" (Apothéloz, 1982).

En el nostre cas, com dèiem, no hem partit d'un enregistrament previ (l'anomenada **matched guise technique**) sinó que hem preguntat directament l'opinió sobre el parlar barceloní (també Pueyo (1980) diu barceloní i no cat. oriental, i a més aquesta és la consciència popular, català oriental és barceloní : són els que tenen més pes, es desplacen més, etc.) i el que els parlants consideren característic d'aquest parlar. Té en comú amb la tècnica de Lambert et al. (1960) -mètode més indirecte per evitar la "censura" o el control d'actituds (i aplicada per Boix (1985) i Pueyo (1980) - que avaluem les característiques atribuïdes al parlar pels propis subjectes, sense haver-los donat un llistat de termes per triar. A partir d'aquests resultats es podria continuar la investigació seguint la tècnica de què parlàvem en el paràgraf anterior (Apothéloz (1982).

La pregunta fou directa i això podria haver condicionat les respostes; encara que globalment nosaltres creiem que no hi influí gaire, vam parlar-los en tortosí sempre- i això queda encara més clar si veiem que els resultats d'aquesta enquesta i els del treball de Estela /Chavarria amb la **matched technique guise** són similars (veg.8.4).

Hem observat que no hi ha correlació entre la variant sexe i l'opinió, ni entre la variable procedència social i opinió. Sí que observem correlació amb la variable lloc de procedència.

A més de les respostes a la pregunta concreta sobre l'actitud davant el dialecte barceloní hem tingut en compte també altres elements que ens fornien els textos que editem i el recull de material oral.

La literatura popular és un domini particularment ric quant a expressió d'actituds i és d'un interès teòric especial per la seva posició intermèdia entre l'actuació lingüística "primària" (usar la llengua i la "secundària" o metalingüística (parlar sobre la lleng.). La literatura popular representa conductes lingüístiques, per això fa parlar persones d'una certa forma o segons una certa varietat i seguint unes pautes reconstruïbles.

Molt interessants en l'estudi sociolingüístic són aquestes imitacions que els parlants fan d'un altra varietat i també d'una altra llengua (Silva-Corbalán (1989:179).

En els textos que presentem i en les enquestes hem detectat moltes actituds dels tortosins envers altres dialectes i llengües especialment es reflecteixen les característiques que criden l'atenció d'aquests dialectes a Moreira i als subjectes enquestats. Sobretot surten el barceloní i el valencià. També es reflecteix la manera de parlar el castellà per part dels catalans (veg. Vol.II: text XXI, XXXI; Vol.III: 57-62, 67-70, 73, 80, i esp. 84-89, 104-106, 108) i -en menys ocasions- el català parlat per castellans (veg., Vol.II, text XXVI). Sobre el parlar dels pobles veïns en tenim menys opinions: es remarquen algunes de les característiques més peculiars (enquestes, veg. Vol.II, Bot,3 i també en les enquestes de vitalitat d'ús -7.2) i especialment en les cobles on es fa referència a estereotips intergrupals (Vol.III:71-72)

Segons (Cardona (1976:57) existeix una pròpia i veritable filosofia o ideologia metalingüística basada sobre el nom: "Hoenigswald ha proposat qualque any fa il termine di "linguistica popolare"(folk-linguistics)" per indicar l'estudi de tot el que la gent pensa sobre la pròpia llengua.(i les actituds envers la pròpia llengua, el prestigi lingüístic i altres nocions que pertanyen a la investigació sociolingüística).

En relació a la competència comunicativa dels parlants (Cardona (1976:58) és interessant d'observar que fins i tot on els repertoris són més complexos, és característica comú dels parlants que sàpiguen no només donar un nom a cadascuna de les seves varietats, sinó que sàpiguen donar una valoració bastant precisa del grau de coneixement que ell té de cada varietat. En l'enquesta que hem passat és curiós d'observar que els estudiants estaven estranyats que se'ls preguntés pel tortosí dins de l'escola.

El tema de les relacions interdialectals és d'interès per a la sociolingüística i també per a la dialectologia, ja que aquestes actituds influeixen de fet en el futur de la llengua i de l'ús de les varietats en qüestió.

8.3 Anàlisi de les dades

Les respostes que surten a les nostres enquestes, les hem classificat en quatre grups de menys positives a més. I les hem codificades de 1 a 4.

1.Dolenta

Adjectius: *cursi, bufat, un pèl cregut, molt cregut, molt cutre i xavacano, és horrible, molt fals i gelat, és una orterada l'accent*

Altres expressions: *no m'agrada, no m'interessa, sona tant malament com el xinés.*

Referència al centralisme i al poc respecte als altres parlars: *centralista; es pretén que tothom parli igual que ells sense respectar els altres dialectes.*

Referència a l'ús del castellà a Barcelona, o als castellanismes: *Més aviat sembla una barreja del castellà.*

2.Regular

Adjectius:

fi (molts subjectes)
molt exagerat (molts subjectes)
refinat
molt docte
ridícul i de nenes tontes en la pronunciació
no resulta familiar o amistós

Més aviat volen referir-se a les persones:

amb aire de grandesa
es creuen que el seu català és el millor

Correcció

no és la forma correcta (molts subjectes)
el fan passar com a cat.correcte
és un dialecte amb moltes deformacions
no se té que tindre com a exemple d'un català perfecte
no parlen correctament català
hi ha moltes coses,potser tantes com al tortosí, que les diuen malament, encara que es pensen que no.
no s'hauria d'agafar tant com a dialecte exemple del català
no és el millor parlar, encara que d'ell s'ha fet la normativa

Dificultat:

molt anravessat
molt embolicat

Consideracions sobre fonètica i estètiques:

no pronuncien bé les vocals
una mica ortopèdic
allarguen molt les paraules, com si les exageressen
no el trobo natural
no s'entén

Referència al castellà:

tots parlen castellà

3.Neutra-Bona

Adjectius:

estrany
normal
rar
és molt bonic,pero a la vegada no m'agradaria parlar en barceloní

està molt bé però és una mica pronunciat
Molt graciós

Correcció:

a primera vista pareix més bon parlar que el tortosí
no hem de pensar que sigue més correcte que el nostre

Consideracions estètiques:

no em sona gaire malament, fins i tot m'agrada l'accent
massa ben parlat
més entonat que el nostre

Neutralitat:

és un dialecte del català

Dificultat:

és una mica complicat
difícil
no l'antens gaire

4. Molt bona

Adjectius:

Correcció:

més correcte
el més correcte
més cult i perfecte que el d'estes comarques
s'aproxima a un català més autèntic
s'apropa bastant a l'estàndard

Fonètiques i estètiques:

m'agrada per la seva fonètica
m'agrada la seva manera de pronunciar
diferent de la nostra, però està bé
m'agrada
m'encanta, però hi ha sons molt difícils de pronunciar
és molt bonic i té una gran musicalitat
un parlar de puta mare
és fonèticament més bonic que el tortosí
sona més bé i queda més fi que qualsevol parlar occidental, encara que té molts barbarismes
el qui el parla pareix ser una persona més culta, amb més educació

Comptabilitzades les respostes, d'acord amb aquesta classificació, 21 subjectes responen 1. (aprox. 14%), 52 el codi 2 (aprox. 34%), 50, el 3 (aprox. 32%) i 11 el 4 (7%), 14 no responen (9%) i 5 responen que parlen molt en castellà (3%).

Dels 14 que no responen, 5 són dels procedents del cat. central.

En conjunt, doncs, les actituds s'inclinen més cap al vessant negatiu (1 i 2, 48%) que cap al neutre o positiu (39%).

Si comparem aquestes respostes amb els resultats de Boix (1985) i Pueyo (1980), i Estela/Chavarria (1990) observarem que només es donen coincidències molt parcials. Així, a part de les qüestions estadístiques que hem resumit en el paràgraf

anterior, els adjectius que coincideixen amb els que s'atribueixen al barceloní en els altres treballs són: *fi* i *refinat*, que en el nostre cas tenen connotacions negatives i no pas positives (veg. *elegant*, en els altres treballs). Surten dos adjectius nous *estranys* i *rar* que hem classificat com a resposta neutra-bona. També surt *entonat*, que equivaldria a *musical* dels altres treballs. En l'apartat de valoracions molt positives, els adjectius que es repeteixen són *bonic*, i *culte* (*aquest el podríem equiparar a intel·ligent dels altres treballs*). També *correcte*.

La major part de consideracions -expressades en frases més llargues- són, però, en el nostre cas, més aviat negatives i fan referència sempre a la reivindicació del parlar propi i a l'afany d'imposició de la seva variant que sembla existir per part dels barcelonins.

Encara que sigui anecdòtic és interessant de remarcar que l'adjectiu *graciós*, que generalment s'atribueix al dialecte no prestigiós, surt espontàniament en referència al barceloní en les enquestes de Tortosa.

Resultats de Boix (1985)

Els resultats de Boix (1985:64-65) (que sí que aplica la **matched guise technique**).

bon català + palamosí

bonica id

refinada id

clara =

seca + calero

divertida + calero

Atribueixen els caleros de Palamós més prestigi i status a la varietat oriental però més solidaritat i camaraderia a l'ús del propi parlar occidental.

Resultats de Pueyo (1980)

Resultats Pueyo (1980:84-85) que aplica un *Test de reaccions a estímuls lingüístics* basat també en la **matchet guise technique**.

Tots els enquestats caracteritzen el lleidatà com un parlar molt **tancat, eixut, correcte, clar, brusc, ràpid, contundent, concís**, i se li atribueixen qualitats de tipus moral : **honest, natural, no artificios, espontani, franc** .

L'esquema de relació que tria Pueyo per treure conclusions , atribueix al parlar no oriental les següents qualitats : **divertida, simpàtica, incorrecta, curiosa, vulgar, mal català, pagesa, nerviosa, senzilla, alegre**. I els adjectius que s'atribueixen al barceloní són **elegant, correcta, dolça, bon català, bonica, orgullosa, natural, tranquil·la, intel·ligent, no musical, amable, musical, trista**.

Resultats de Estela/Chavarria (1990)

Conclouen que a Tortosa es mostra més solidària amb l'ús del seu propi parlar i que no considera que sigui de més prestigi la varietat oriental, cosa que sí que passa a Flix (Ribera d'Ebre). Els adjectius en què basen l'enquesta són **bonic, clar, bon català, semblant al castellà, pagès, natural, interessant, difícil, agradable, fi**.

Ens sembla també particularment interessant les reflexions que els subjectes fan sobre el parlar barceloní i la idea que tenen de les característiques més rellevants

d'aquest parlar i més diferenciades del seu. Per això adjuntem aquestes llistes:

B) Característiques

doncs, aleshores, llavors, aquestes, acostumats (en comptes d'*avesats*), *i ara!*, *cal que*, *aiga* (incorrecció), *vas* (en comptes de *got*) si us plau, *escombriaire* (per *basurero*), *Turtosa, oi, quelcom*.

Els verbs acabats en -u cantu. També diuen mara, para,

La forma de pronunciar les vocals. Vocals més obertes. L'exageració fonètica amb les es i us.

Les exclamacions

L'entonació

Moltes paraules que no serveixen per a dir res

Utilitzen molts barbarismes. Els barbarismes que camuflen amb la vocal neutra (*estupendu*)

En aquella zona es parla molt castellà.

Que no té tants dialectes com els altres

Persones

Segons quins es pensen ser superiors a nosaltres.

A la nostra vista semblen superiors, però no ho són.

Alguns creuen que el seu dialecte és més bo que el nostre.

El que em fot és que els d'allà no veuen com a correcta més que la seva manera de parlar.

Perque són de ciutat es pensen que són més que els altres.

Els subjectes barcelonins de naixement diuen:

Prefereixo parlar barceloní, encara que aquí parlo tortosí.

Enquestes de vitalitat (veg. 7.2)

1.(65) Parlen en doncs.

2.(24) Id. 1

3.(74) Lo tortosí ha canviat molt, és la lletra. Lo més català és lo que parlen a Olot; fa més postín.

4.(46) Parlen en doncs. Natros som més valencians que res; però ni catalans ni valencians.

5.(38) Que té menys influències del castellà que no pas el tortosí. Diuen **quelcom, doncs, gairebé**.

6.(65) D'Hospitalet cap allà: la Catalunya. Parlen en doncs.

7.(34) Parlen un català millor. Lo tortosí és més dolent. Un alcalde de Roquetes, el que va aconseguir la independència (Bosch), era d'Alcover i el pont que passa per la seva finca se diu lo pont del català.

8.(56) Parlen en doncs

9.(72) Són los **ascoltis** (referència al subjuntiu en **-i**)

Amposta (ALDC)

Llétx ,hu diuen los catalans berdadés, que natros no parlém la lléngua catalana.

Text barceloní (Moreira)

En dos textos l'autor fa parlar un barceloní:

Text III. El personatge obrer anarquista.

Pues axò (sense **i** en el grup **-ix**)

Tracta de **vós** i el tracten de **vós**.

Interjeccions i exclamacions: **oi?** , **Apa, nois!**.

Demostratiu **:aquet**

Verbs: **veuràs** (sense monoftongar), **hem de** (en comptes de **ham de**)

L'expressió ponderativa **Que.m xoca!**, **I que.n teniu de llana al clatell!**, **I que.n sou d'hipòcrites i covards!**.

Els mots **marrec**, **mosses**, **noi**. El diminutiu **pessetones**.

Text VII. Rafel.

Parla de **vós**.

Demostratiu **aquet**

Pronom **valtros**

Possessiu **meva**

Verbs subjuntiu **-i**: **perdoni** , **quedis**,

Verb **haver**: **T'haig d'arrancá'l cor**. (Per t'hai)

El mot **calés** i l'expressió **de mica en mica**.

També hi ha personatges valencians.

Text valencià (Moreira)

Text XXXII pp.463-467

Present: 1P IP **-e** : **m'enfada**, **més m'estime**.

Pres. Subj. **veja** .

Fonètica : caiguda de **d** intervoc.: **arraes**, **pedraes**
ensordiment **xelat**

demostratiu **eixe**.

pronoms **mosatros**, **vosatros**.

colege 'colègit'

aixim a ram per pedrá (eixir per sortir; pedrá per pedrada)

En el cas de les cobles i produccions en castellà, sí que en l'àmbit tortosí podríem parlar de la creació d'una modalitat mixta. En aquest cas , però, la mescla respon a una finalitat humorística, i entraria en els casos de joc lingüístic.(Payrató(1985:72) dóna en aquest casos l'etiqueta de **mescla** (o **barreja** o **parlar enxampurrat**), i els diferencia de **interferència** i **canvi de codi**. Certament també hi ha casos de mescla en individus que no poden mantenir diferenciades les dues llengües i que no anomenaríem **bilingües** sinó monolingües en una llengua impossible de qualificar A o B. Però aquests casos no són gaire abundosos.

En aquests casos, sembla que no és necessari que les regles que regeixen el producte lingüístic de la **mescla** constitueixin una tercera gramàtica, sinó que el producte respon a les dues gramàtiques , sempre que es compleixin unes condicions de barreja, la més important de les quals és que l'estructura resultant no violi les regles sintàctiques de cap de les dues llengües (Silva-Corbalan (1989:181).

Exemples de mescla: "Molt de lloc pero poc puesto", , "Déu mos guard d'un mal te quiero""de matí mañana"(aquest Payrató(1988),152, el considera un cas d'interferència amb trasllat i calc a la vegada.)

8.4 Conclusions

D'una banda sembla que existeix el sentiment entre els parlants d'una llengua que els "altres" no tenen una llengua comparable a la nostra, que s'expliquen d'una manera imperfecta (**bàrbar** ('que balbucejia'). Tot i això, el cert és que la majoria de comunitats tenen consciència de la diversitat de les llengües dels parlants veïns, de la diversitat dialectal; fins i tot els parlants dels pobles més veïns són individuats sobre la base de variants fins i tot mínimes. En moltes comunitats el sentiment de la llengua és desenvolupadíssim (i ací caldria combinar l'anàlisi sociolingüística amb l'etnolingüística) i també vigeix una estètica per la qual els parlants saben indicar qui parla bé i qui malament. I no sempre consideren la seva pròpia llengua la millor. Evidentment les seves opinions es basen en un tipus d'observació impressionística de la llengua dels altres: **aspra, harmoniosa, ruda, tallada**. I el que a un li pot semblar harmoniós, a l'altre li resulta discordant; el concepte d'eufonia és un dels més elàstics possibles.

Els resultats d'aquests tipus de treballs confirmen no sols els prejudicis estereotipats envers el grup dominat respecte dels clixés positius del grup dominant, sinó que mostren com les valoracions negatives apareixen, de vegades, en l'autoavaluació del propi grup discriminat. Permeten de veure que les actituds estereotipades són adquirides i que es reforcen per mitjà de l'educació de tipus classe mitjana. (Les avaluacions poden, doncs, canviar bastant com a conseqüència de mobilitzacions autonomistes, etc.)

No és tan clar que el barceloní sigui la variant de prestigi per excel·lència. Els condicionaments culturals, socials, econòmics que provoquen això al nord-occidental (Pueyo (1980:96) deuen ser un poc diferents en tortosí. Potser a això pot contribuir l'aïllament efectiu de la zona tortosina, que, de fet, funciona més de Barcelona a Tortosa que no pas de Tortosa a Barcelona (els trens de Tortosa a Barcelona van plens cada dia; en general la gent de Tortosa tendeix a anar a comprar a Barcelona i no pas, posem per cas, a Reus o Tarragona -i això és lògic perquè fa pocs anys eren ciutats del mateix nivell, on no es podia trobar gaire cosa més que a Tortosa-, vénen al metge a Barcelona, etc.). Hi ha una ignorància dels catalans centrals envers el sud que podria també ser un dels factors que influïssin en l'autoafirmació dels tortosins envers allò seu. Sovint a Barcelona es pregunta als tortosins si són de Lleida, que és l'única diferència que coneixen -si més no per distància del seu parlar-.

Donada la situació sociolingüística del català, la comunicació interdialectal és imprescindible per mantenir la consciència unitària de la llengua. Aracil (1979) es mostra partidari del bidialectalisme passiu, creu que l'escola pot fer un paper fonamental en aquest sentit; però aquest no és el camí cap al qual es tendeix.

Mecanisme d'idealització compensatòria per reacció al major prestigi de l'altra varietat. (També els lleidatans defensen la seva manera de parlar, encara que en altres moments fan patent els sentiments d'inferioritat lingüística, que a la vegada intenten de compensar amb altres valoracions -morals - de la seva parla).

D'altra banda podem observar (veg. enquesta varietat lèxica 5) que, almenys ara per ara, els catalans orientals que van a viure a Tortosa s'adapten a la varietat dialectal d'allà per integrar-se amb més facilitat.

L'actitud dels castellonencs l'expressa G. Colon (1950:86) en aquests termes, similars a allò que podem dir del tortosí actualment: "el barceloní no exerceix la fascinació que produeix en altres terres (Lleida p.ex.). Sí que a través dels obrers que

han anat a Barcelona han arribat cançons pop. "el noi de la mare", "si n'eren tres tambors", "minyó,minyó,minyó".
Saben que el català és igual que la seva llengua, però en diuen valencià."

Finalment, cal analitzar les actituds en moviment als PPCC a causa del canvis dels darrers anys. (veg.9).